

28 אלא היא נעשית "ארץ קשה". וכן להיפך – "הארץ
29 ההיא" משפיעה לרעה על השנה, שלא זו בלבד שהיא
30 "אינה כתיקונה", אלא היא נעשית "שנה קשה"¹¹.
31 (בכך מובן מדוע לאחר שמפרט רש"י את שני
32 החסרונות בנפרד: "בארץ ההיא – אף-על-פי שאינה
33 חשובה כו'. בשנה ההיא – אף-על-פי שאינה כתיקונה
34 כו'", הוא מציין שוב ביחד: "בארץ ההיא בשנה
35 ההיא וכו', שהארץ קשה והשנה קשה", ובכך הוא
36 מוסיף על הנאמר קודם, שכאשר שני החסרונות
37 מופיעים ביחד, התוצאות קשות הרבה יותר, עקב
38 ההשפעה ההדדית¹²),

39 ואם כך מובן, שמפני שני החסרונות, הוערכה על
40 פי האומד מלכתחילה כמות קטנה ביותר של תבואה,
41 וכאשר צמחה תבואה "על אחת שאמדה מאה",
42 מדובר בכמות שהיא פי מאה בלבד מכמות קטנה זו.

43 ולפי זה מתעוררת השאלה: כיון שבשדה צמחה
44 תבואה רק בכמות שהיא פי מאה מ"על אחת
45 שאמדה", הרי אין ניכרת התוספת בגודל הברכה
46 בהדגשת "בארץ ההיא בשנה ההיא", כי לעומת האומד
47 הזעיר עקב התנאים של "ארץ קשה" ו"שנה קשה", אין
48 בכך פלא רב יותר, מאשר אותה ברכה של פי מאה
49 היתה צומחת בהשוואה לאומד גדול יותר של שנה
50 טובה וארץ טובה – ואילו בפשטות מובן, שגם הנתונים
51 של "בארץ ההיא בשנה ההיא", מדגישים את הברכה.
52 אף אם החידוש הוא בכך, שכיון שמדובר בארץ
53 קשה ובשנה קשה, הרי גם נתונים אלו גורמים לכך
54 שהשדה לא יהיה כלי ראוי לברכה ה' שמעל הטבע,
55 בדומה לכך שקושי הארץ משפיע על נתון אחר, על
56 ה"שנה", וקושי השנה משפיע על ה"ארץ" – ובכל
57 זאת חלה כאן הברכה באופן המופלא של מאה שערים,

1 התבואה, ולכן יוצא, שמשמעות המלים "מאה שערים"
2 היא, כפי שמסיים רש"י: "ועשתה על אחת שאמדה
3 מאה", שהשדה הצמיח פי מאה מן ההערכה. ואילו לפי
4 הפירוש "אומד זה למעשרות היה", נעשתה ההערכה
5 לאחר צמיחת התבואה,

6 שהרי לפני הבשלת התבואה אין מעריכים את
7 השדה לצורך מעשרות, כי מצוה זו חלה רק לאחר
8 שהתבואה צמחה ונקצרה וכו', כיון שבמשך הזמן, עד
9 שתבשיל התבואה, עלולים לחול שינויים בשדה
10 התבואה – לשבח או לגריעותא – ועל ידי כך תשתנה
11 גם הערכת כמות המעשר.

12 ולפי זה, הפירוש של "מאה שערים" הוא, שלאחר
13 הבשלת התבואה ולאחר הערכתה, ואף לאחר מדידתה
14 המדוייקת⁸, נוספה בה בבת אחת כמות של פי מאה –
15 לאחר הצמיחה?.

ג.

"בארץ ההיא בשנה ההיא" - הדגשת הברכה?
16 רש"י אינו מסתפק בפירוש הפשוט, שהמשמעות
17 של "מאה שערים" היא "שאמדה כמה ראויה...",
18 והוא מביא את הפירוש של "רבותינו", שהאומד היה
19 לצורך מעשרות, מפני שלפי הפירוש הפשוט לא מובן:
20 לפני המלים "מאה שערים" נאמר בפסוק "בארץ
21 ההיא... בשנה ההיא". ומפרש רש"י, שהיתה זו ארץ
22 קשה ושנה קשה¹⁰. וכיון שבהערכת השדה "כמה
23 ראויה לעשות" לקחו, כמובן, בחשבון גם את הנתונים
24 של "ארץ קשה" ו"שנה קשה",
25 אשר בנוסף לחסרון שבכל אחד מהם בנפרד, הרי
26 הם משפיעים זה על זה: שנת רעב משפיעה על כך
27 שלא זו בלבד שהאדמה "אינה חשובה כארץ ישראל",

לקו"ש ח"ה ע' 51 הערה 28.

10 ומה שהפסוק מפסיק בתיבת "וימצא" בין "בארץ ההיא" ל"בשנה ההיא" – כי עיקר ההצלחה ב"יורע" תלוי תיקף באופי הארץ; ד"וימצא" (בגמר הצמיחה) – בהמשך ואופי הזמן שמן הזריעה עד גמר הצמיחה.

11 ועפ"ז מובן בפשטות מה שרש"י כותב "קשה", ומשנה ממ"ש קודם "אינה חשובה"; "אינה כתיקונה".

12 והוכחתו של רש"י לפרש כן, הוא ממ"ש "ההיא" שתי פעמים (דלכאורה הול"ל "בארץ ובשנה ההיא וימצא גו'"). ואולי יל"פ שכוונת רש"י ב"שניהם למה לומר" הוא למ"ש שתי פעמים הריא.

8 שהרי אין מעשרין באומד (רמב"ם הל' מעשר פ"א הי"ד. וכן מובן גם בפשטות מהשם "מעשר").

ומ"ש רש"י "אומד" – ולא מדידה – כי בא לפרש תיבת "שערים" שבכתוב.

9 במדרש שם א"א לפרש ש"מפני מה מדד אותה מפני המעשרות" קאי על "שערים" (ופירוש "מאה שערים" הוא שלאחרי המדידה למעשרות ניתוסף מאה פעמים) וחוזר ממ"ש קודם "ועשתה מאה כמה שהאמידה" – כי לפי"ז הוצרך לומר "אלא מפני המעשרות". ולכן מוכרח לפרש שקאי על "וימצא", כנ"ל הערה 7. אבל כוונת רש"י ב"רבותינו אמרו כו" הוא לפרש התיבות "מאה שערים", כפנים, וראה

(* וגם אז ה' מובן מ"ש לעיל בהערה 10, כי מזה ש"יורע" כתוב בתחילה ו"וימצא" בסוף, מובן שכל אחד מהם קאי אדסמיך ל'י: "יורע" על "בארץ" ו"וימצא" – על "בשנה" (ואין צורך לכתוב בשביל זה "הריא" שתי פעמים. ורק לאחר ש"נאמר" "הריא" שתי פעמים (מצד טעם תנ"ל), נאמר "וימצא" לפני "בשנה ההיא" בכדי להדגיש יותר ש"וימצא" קאי על "בשנה").